

T-Kit käsiraamat

Koolitamise alused

„T-Kit käsiraamatute sarja eestikeelsed tõlked on valminud Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjoni noorsootöölase koolituse partnerlusprogrammi loal, Sihtasutus Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo korraldusel ja vastutusel. Samas ei pruugi käsiraamatud oma sisus väljendada Euroopa Noored Eesti büroo seisukohti.“



Haridus- ja Teadusministeerium



Haridus ja kultuur

Hea lugeja

Kuivõrd noorsootöös asetleidva kvaliteet ehk see, kui häid tingimusi suudetakse noorele luua isiksuslikuks ja sotsiaalseks arenguks läbi uute teadmiste ja oskuste omandamise mitte-formaalse õppimise keskkonnas, sõltub suuresti noorsootöötajate professionaalsusest, on oluline igakülgset panustada nimetatud erialaspetsialistide mitte-formaalse õppimise alase teadlikkuse tõusu ning vajalike kompetentside arendamisse.

Eelöeldust tulenevalt on mul siiralt hea meel, et Euroopa Noored Eesti büroo koostöös EV Haridus- ja Teadusministeeriumiga on leidnud võimaluse toetada Eesti noorsootöö kvaliteedi arengut muuhulgas käesolevate käsiraamatute seeria toomise kaudu Eestis noorsootööga tegelevate, kuid ka laiemalt haridusvaldkonnas ja kolmandas sektoris aktiivselt tegutsevate inimesteni.

Käesolevate käsiraamatute seeria näol on tegemist mujal Euroopas hästi vastuvõetud ning juba mitmeid aastaid erinevate noorsootöös oluliste teemade mõtestamisel ning noortega käsitlemisel aktiivset kasutust leidnud praktiliste abilistega, mis annavad nii laiapõhjalisi teemakohaseid teoreetilisi teadmisi kui praktilisi tegutsemis-suundi meetodite ning nõuannete näol.

Viie aasta jooksul on Euroopas välja antud üheksa käsiraamatut, millest eestikeelset trükivalgust näevad esialgu seitse, Eesti noorsootöö konteksti arvestades ehk kõige olulisemat väljaannet: Projektijuhtimine, Organisatsiooni juhtimine, Kultuuridevaheline õppimine, Rahvusvaheline vabatahtlik teenistus, Sotsiaalne kaasatus, Euroopa kodanikuks olemine, Koolitamise alused.

Kõnealuse perioodi jooksul ilmunud käsiraamatud peegeldavad hästi viimasel viiel aastal Euroopas ja Eestis asetleidnud arenguid nii noorsootöös kui ühiskonnas laiemalt ning on iseäranis seotud erinevate Euroopa noorsootöö versta-postidega, nagu seda on näiteks Euroopa suurim noortele suunatud programm Euroopa Noored (YOUTH 2000-2006).

Loodan väga, et nende käsiraamatute abil leiate koos noortega tee oluliste teemade käsitlemiseni looval ning harival moel!

Reet Kost

Euroopa Noored Eesti büroo juhataja

Noorsootöö alusdokumentide areng Eestis on jõudnud tasemeni, kuhu on jõudnud vähesed riigid: Noorsootöö seadus õigusliku alusena kehtib juba üle 5 aasta, õige pea valmib ka Noortepoliitika ja noorsootöö strateegia 2006-2012, mis sisaldab Eesti noorsootöö kontseptsiooni ja Eesti noorsootöö arengukava aastaiks 2001-2004 edasiarendusi, seab uusi sihte ja määratleb sidusvaldkondade kokkupuutepunktid. Sama tee on ees ka noorsootöötaja teadmiste ja oskuste määratlemisel.

2002. aastal valmis Noorsootöö kutseala kirjeldus koos eetika põhiteesidega ja noorsootöö kutseala ametiloend. Loogiliseks jätkuks neile on kavandatud noorsootöötaja kutsestandard, mille loomisel tuginetakse lisaks eelnevatele ka noorsootöölase koolituse valdkonna uuringule „Pädevused ja pädevuste arendamine noorsootöö valdkonnas: Eesti noorsootöötajate professionaalne taust“, eesmärgiga määratleda kutsealal töötavatele spetsialistidele ehk noorsootöötajatele vajalikud pädevused.

Käesoleval aastal valminud uuring toob välja fakti, et noorsootöötajad tegutsevad sageli paralleelselt mitmel ametikohal ja erinevates noorsootöö valdkondades, millest tulenevalt on tõusnud vajadus mitmekesiste teadmiste ja oskuste järele. Kuigi enamik noorsootöötajaist on end viimase 5 aasta jooksul erialaselt täiendanud, on osad neist koolitusest siiski kõrvale jäänud, tõstes takistavate teguritena esile rahaliste ressursside puudust, ajanappust, vähest inforinglust erinevate täiendkoolitusvõimaluste kohta ja geograafilist kaugust toimuvatest koolitustest.

Arvestades noorsootöö valdkonnas töötajate aktiivsust ja motiveeritust koolitusvõimaluste kasutamisel, on T-kitid kindlasti uus, huvitav ja praktiline materjal täiendavate teadmiste omandamisel kõigile, kelle elus on koht noorusel. T-kittide puhul ei saa takistuseks ka ükski loetletud tegurist, mis enesetäiendust seni segasid – lisaks paber kandjal versioonile saavad need kõigile kättesaadavaks ka elektrooniliselt võrgukeskkonnas: igäüks võib nende lugemiseks ise planeerida aja, koha ja kaaslased.

T-kitid aitavad astuda edasi – haarakem siis võimalusest!

Head lugemist soovides

Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakond

Tere tulemast T-kit käsiraamatute sarja!

Nii mõnigi teist on ilmselt mõtelnud, mida võiks tähendada inglise keeles käsiraamatut tähistav sõna T-kit? Me pakume sellele vähemalt kahte seletust. Esimene on lihtne: see on lühend koolitusmaterjalide komplekti ingliskeelsest täisnimetusest training kit. Teine variant seostub eeskätt hääldusega, mis meenutab ingliskeelset sõna ticket (eesti k pileti) – see on dokument, mida on vaja reisile minnes. Seetõttu hoiabki väike tegelane Spiffy käsiraamatu kaanel käes rongipiletit, et reisida uusi ideid avastama. Meie kujutluses on käsiraamat vahend, millest on abi meie kõigi töös. Eeskätt on see mõeldud noorsootöötajatele ja noorte koolitajatele nii teoreetiliseks kui ka praktiliseks abivahendiks töös noorte inimestega.

Käsiraamatute sari on valminud erineva kultuuri-, ameti- ja organisatsioonilise taustaga inimeste ühise aastapikkuse jõupingutuse tulemusena. Noorte koolitajad, noortejuhid vabariiklastest ja elukutselised kirjanikud on teinud koostööd, et koostada kvaliteetsed käsiraamatud, mis käsitleksid sihtriühma vajadusi, arvestades samas, et erinevates Euroopa paikades lähenetakse teemadele erinevalt.

Käsiraamatud on valminud Euroopa Komisjoni ja Euroopa Nõukogu partnerluslepingu alusel korraldatava Euroopa noorsootöötajate koolitusprogrammi raames. Lisaks käsiraamatutele on nende kahe institutsiooni koostöö andnud tulemusi ka muudes valdkondades, nagu koolituskursused, ajakiri Coyote ja dünaamiline veebilehekülj.

Kui soovite lisateavet partnerluse arengusuundadest (teave uute publikatsioonide, koolituskursuste kohta jne) või alla laadida käsiraamatute elektroonilisi versioone, külastage partnerluse kodulehekülge aadressil www.training-youth.net.

Euroopa Nõukogu kirjastus
F-67075 Strasbourg Cedex
©Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjon, oktoober 2002.

Selle väljaande materjalide kopeerimine on lubatud ainult mittetulunduslikel hariduslikel eesmärkidel tingimusel, et viidatakse algallikale.

Käesolev dokument ei kajasta tingimata Euroopa Komisjoni või Euroopa Nõukogu, nende liikmesriikide või nende institutsioonidega koostööd tegevate organisatsioonide ametlikke seisukohti.

T-Kit käsiraamatu Koolitamise alused eestikeelne versioon:
Sisuline toimetus: Kristi Jüristo
ISBN 9985-9613-0-7 T-Kit käsiraamatute sari
ISBN 9985-9613-5-8 T-Kit käsiraamat Koolitamise alused



T-Kit käsiraamat
Koolitamise
alused

**Käsiraamatute sarja, sisulise külje ja
kujunduse koordineerimine:**
Balázs Hidvéghi (*haridusnõunik*)

Käsiraamatu toimetaja:
Gavan Tittley

Käsiraamatu autorid:
(*vt ka viimast lehekülge*)
Goran Buldioski
Cecilia Grimaldi
Sonja Mitter
Gavan Tittley
Georges Wagner

Sekretariaat:
Sabine Van Migem,
Dianna Osayande (*haldusküsimused*)
Laetitia Pougary (*veebiülem*)

Esikaas ja Spiffy tegelaskuju:
The Big Family

Käesoleva materjali reprodutseerimine on
lubatud ainult mitteärilisel, hariduslikul
otstarbel juhul, kui viidatakse algmaterjalile.



PARTNERSHIP
COUNCIL OF EUROPE & EUROPEAN COMMISSION
TRAINING-YOUTH

**Euroopa Nõukogu
Peadirektoraat IV**

Noorsoo- ja spordidirektoraat

Euroopa Noortekeskus Strasbourgis
30 Rue Pierre de Coubertin
F-67000 Strasbourg, France
Tel. +333 8841 2300 – Faks +333 8841 2777

Euroopa Noortekeskus Budapestis
Zivatar ucta 1-3
H-1024 Budapest, Hungary
Tel. +361 212 4078 – Faks +333 8841 2777

**Euroopa Komisjon
Hariduse ja kultuuri peadirektoraat
Osakond D5: noortepoliitika ja -programmid**

Rue de la Loi, 200
B-1049 Brussels, Belgium
Tel. +322 295 1100 – Faks +322 299 4158



Sisukord

Sissejuhatus	9
1. Koolitamise kontekst	13
1.1 Koolitamine, koolitamise eesmärgid ja mitteformaalne haridus	13
1.1.1 Mis on koolitamine?	13
1.1.2 Euroopa noorsootöötajate koolitamise eesmärgid	13
1.1.3 Koolitamine on muutumas aktuaalseks teemaks	16
1.1.4 Informaalne ja mitteformaalne haridus	13
1.1.5 Kokkuvõte: rahvusvahelise või kultuuridevahelise suunitlusega noorsootöölase koolitamise põhijooned	18
1.2 Koolitamine ja koolitaja	19
1.2.1 Erinevad arusaamad koolitaja rollist	16
1.2.2 Koolitaja väärtushinnangud ja nende mõju koolitamisele	21
1.2.3 Mis muudab koolitaja eetiliseks?	22
1.2.4 Koolitaja rollid	24
1.2.5 Heaolu: ka koolitaja on inimene	25
1.3 Kultuuridevaheline õppimine ja koolitamine	27
1.3.1 Kultuur	28
1.3.2 Kultuur, identiteet ja koolitamine	29
1.3.3 Mis on kultuuridevaheline õppimine?	30
2. Koolitamine meeskonniti	33
2.1 Mitmekultuuriline meeskonnatöö	33
2.1.1 Miks töötada mitmekultuurilises meeskonnas?	33
2.1.2 Mis teeb meeskonnast meeskonna?	34
2.2 Meeskonna loomine ja meeskonnana toimimine	34
2.2.1 Meeskonna moodustamine	34
2.2.2 Usaldusliku, toetava ja isikliku arvamuse väljendamist soodustava õhkkonna loomine	35
2.2.3 Juhtimine, omanikutunne ja otsuste ühine vastuvõtmine	37
2.2.4 Rollide jagunemine meeskonnas: isiklike teadmiste, oskuste ja omaduste panustamine meeskonnatöösse	38
2.2.5 Konflikti käsitlemine võimalusena enese ja loovuse arendamiseks	38
2.2.6 Sallivus pingeliste ja mitmeti mõistetavate olukordade suhtes	39
2.3 Ettevalmistusest praktikani: meeskonnatöö koolituskursuse ajal	39
2.3.1 Lakkhelide ennetamine	39
2.3.2 Hindamine ja tagasiside	40
2.3.3 Kuidas jätkata?	43
3. Koolituse kavandamine	45
3.1 Vajaduste hindamine	45
3.1.1 Vajaduste hindamine	45
3.1.2 Koolituse korraldamise põhjused	49



3.2 Õppimine, õpitulemused ja õppimisviisid	50
3.2.1 Õppimine	50
3.2.2 Õpitulemused	51
3.2.3 Eesmärkide määratlemine	53
3.2.4 Õppimisviisid	55
3.2.5 Kultuuridevaheline õppimine	56
3.3 Strateegiad ja metodoloogia	58
3.3.1 Koolitusstrateegiad	58
3.3.2 Meetodid ja metodoloogia	59
3.3.3 Meetodid ja koolitaja	61
3.4 Logistilised küsimused	62
3.4.1 Enne koolitust	62
3.4.2 Koolituse ajal	65
3.4.3 Pärast koolitust	66
3.4.4 Ettevalmistusmeeskonna koosolekud – miks, millal ja kui kaua?	67
3.4.5 Sihtrühma kirjeldus	67
3.4.6 Koolituskursuste liigid	68
3.4.7 Koolitamise käigus kasutatavad abivahendid	70
3.4.8 Aruande koostamine – miks, kellelt kellele?	71
3.5 Koolituskava koostamine	73
3.5.1 Koolituse raamide ja eesmärkide täpsustamine	74
3.5.2 Sisukomponentide kindlaksmääramine	74
3.5.3 Õpivõimalusi pakuva kava koostamine	75
3.5.4 Osalejakeskse kava koostamine	76
3.5.5 Koolituskava etapid ja nende järjestamine	77
3.5.6 Koolituskavade ja nende komponentide liigid: mõned näited	79
3.5.7 Sessioonide kavandamine	81
3.6 Hindamine	83
3.6.1 Mis on hindamine?	83
3.6.2 Euroopa noortele suunatud koolituskursuste hindamine	83
3.6.3 Milleks on hindamist vaja?	84
3.6.4 Millal hinnata?	84
3.6.5 Mida hinnata?	85
3.6.6 Hindamismudeli rakendamine	86
3.6.7 Igapäevane ja jooksev hindamine	88
4. Koolitustegevus	91
4.1 Rühmaelu ja koolitamine	91
4.1.1 Rühmaelu koolituse ajal	91
4.1.2 Rühma arenguetapid	92
4.1.3 Teemakeskne interaktsioon	93
4.1.4 Koolitustegevuse juhtimine	95
4.1.5 Rühmasisene dünaamika ja suhtluskeel	97



4.2 Konfliktide lahendamine	99
4.2.1 Konfliktide liigid	99
4.2.2 Miks konfliktid tekivad?	100
4.2.3 Konfliktide järkjärguline süvenemine	102
4.2.4 Konfliktide lahendamise viisid	103
4.2.5 Konfliktide analüüsimine TKI mudeli abil	104
4.2.6 Praktikast lähtumine	104
4.3 Koolitavad ja koolitajad, nende rollid ja kohustused	105
4.3.1 Võimalikud rollid	105
4.3.2 Rühmasisene dünaamika ja koolituskava koostamine	106
4.3.3 Kohustuste jagunemine koolituse ajal	108
4.3.4 Koolitavate ja koolitajate vastastikune mõju ja otsuste langetamine	110
4.4 Koolituskava kohandamine ja rakendamine	113
4.4.1 Ootused	113
4.4.2 Tagasiside	114
4.4.3 Koolituse läbiviimiseks vajalikud oskused	116
4.4.4 Analüüsivate kokkuvõtete tegemine	118
4.4.5 Ajakava kohandamine	119
5. Pärast koolitust	121
5.1 Õpitu ülekandmine ja koolituse mõju levitamine	121
5.2 Koolituse mõju levitamine – kuidas seda teha?	121
5.3 Koolitavate ettevalmistamine õpitu ülekandmiseks ja koolituse mõju levitamiseks ..	123
5.4 Koolituse mõju: mõne koolitava kogemused pärast pikaajalist kultuuridevahelist ja rahvusvahelist projektiarendust käsitlevat koolituskursust	125
Lisa 1	127
Lisa 2	129
Lisa 3	131
Lisa 4	133
Lisa 5	137
Kirjandusloetelu	139
Autorid	143